

Recensie

Gijs Scholten is sublieme Robespierre

THEATER

★★★★★

DANTONS DOOD

Dantons Dood van Georg Büchner door Toneelgroep Amsterdam, regie Johan Simons

9/2, Stadsschouwburg, Amsterdam. Daar t/m 19/2. Tournee: tga.nl

Na een onevenwichtig begin wordt het drama strakgetrokken.

Een grote tafel met kaarsen die stuk voor stuk worden aangestoken door een onbekende vrouw. Ondertussen klinkt Beethovens *Zevende Symfonie* hard uit de speakers. De toneelspelers komen één voor één op en presenteren zich aan het publiek.

Dantons Dood in regie van Johan Simons bij Toneelgroep Amsterdam begint even rustig als theateraal. Die tafel vol kaarsen is onderdeel van het schitterende toneelbeeld van Jan Versweyeld: een dorpshuis, met bibliotheek, een tafelvoetbalspel, een turntoestel en zitjes. Hier komen mensen bijeen om zich verbonden te voelen.

Het is een vondst juist hierin Georg Büchners ideeënstuk uit 1902 vorm te geven, het maakt het herkenbaar en plaatsbaar. Want het is een behoorlijke kluif, *Dantons Dood*. Heel veel tekst en gedelibereer – over de vrijheidsdrang van het individu tegenover de kracht van het gemeenschappelijke, over de revolutie die zijn eigen kinderen opvreet. Rechthoekigheid tegenover vrijheid van denken. Morele strengheid tegenover bandeloosheid.

Dat alles heeft Büchner min of meer gestructureerd rond de tegenstelling tussen Danton en Robespierre, de twee voormannen van de Franse Revolutie. Ze geven ieder hun eigen invulling aan hun strijd, maar raken gaandeweg ideologisch mijlenver van elkaar verwijderd. Totdat de dood erop volgt.

Johan Simons regisseerde *Dantons Tod* eerder dit seizoen bij zijn eigen Münchner Kammerspiele, met Pierre Bokma in de rol van Danton. Dat was een taalkundige exercitie van hoog niveau, streng in de vorm, met toneelspelers die de tekst tot in de puntjes be-

heersten. Voor zijn gastregie bij Toneelgroep Amsterdam heeft Simons het stuk toegankelijker en theateraler gemaakt. Het is ingekort en er zijn teksten toegevoegd van Houellebecq en filosoof Peter Sloterdijk. De genetische revolutie is voor Simons namelijk actueler dan die Franse; eerder maakte hij daarover al de voorstelling *GEN*.

Simons heeft er ook een echt speels stuk van gemaakt, waardoor het meer wordt dan een intellectueel theaterdebat. Hans Kesting is een gedreven, aardse Danton, die tenslotte als een geslagen hond met open ogen zijn ondergang tegemoetgaat. Gijs Scholten van Aschat is als Robespierre ongenadig rechtlijnig – hij predikt de vernietiging van de mensheid om daarna De Nieuwe Mens te creëren. Zijn monoloog aan het slot van het eerste deel, waarin hij pleit voor een onbuigzame gerechtigheid, is een van de mooiste scènes sinds lange tijd. Wat een beheersing van tekst en wat een sluwe manier van verleiden! In één woord geniaal.

Halina Reijn speelt alle vrouwenrollen (alsmede de steile Saint-Just) en maakt daarbij gebruik van alles wat tot haar beschikking staat. Als zij een wulpse deerne speelt, zijn dat haar huppelende borsten; in de dramatische rollen is het een ingetogen tekstbehandeling. Dragan Bakema is sterk aanwezig als Dantons kompaan Camille, Bart Slegers is als Lacroix door zijn merkwuurige gebrouw opnieuw slecht te verstaan. Als hij zijn mond opendoet, gaat er iets kapot.

Dantons Dood is vooral voor de pauze nogal wijdlopieg en onevenwichtig. Als daarna het net zich sluit rond Danton en Robespierre, wordt het drama strakgetrokken. Hoogtepunten zijn de videobeelden waarin acteur Benny Claessens een lofzang op de guillotine zingt en Reijn die in een Verklaring van de Rechten van de Mens de positie van de vrouw vol vuur verdedigt.

Aan het eind worden de kaarsen gedoofd. De intussen veroordeelde Robespierre spreekt dan vol berusting

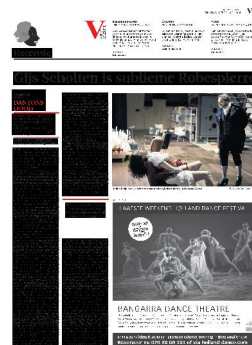
zijn magnifieke slotmonoloog uit, waarin hij de revolutie opdraagt aan De Nieuwe Mens. Opnieuw is Scholten van Aschat daarin ijzingswekkend superieur.

Op dat moment komt het volk op, tientallen mensen met slaapzakken, matjes en plastic tassen. Ze zingen en dragen schalen met broodjes rond. Ze kleden zich uit en trekken een pyjama aan. Niet de leiders van de revolutie, niet de president of de koning hebben de macht, maar het volk. Dat is wat dit slotbeeld wil zeggen en het is mogelijk gemaakt door Adelheid Roosen en haar Zina Platform. Zij leverde figuranten die het Volk vertegenwoordigen, mensen uit alle hoeken van de samenleving. Het buurthuis wordt dan het Tahrirplein, het Plein van de Hemelse Vrede, het Malieveld. En het asielzoekerscentrum, een Vogelaarwijk, het vluchtelingenkamp – alles komt in deze overrompelende finale samen.

Het lijkt sentimenteel en dat is het ook, maar het zet achter de voorstelling een ferm, warm uitroepteken. Simons kan uitpakken met zwaar teksttoneel waaraan het Duitse publiek gewend is. In Amsterdam waren er tegenkrachten: Roosen met haar ongebreidelde passie, Versweyeld met zijn transparante decor, acteurs die geen tekstmachines willen zijn, maar toneelspelers. De regisseur heeft het lef gehad Büchner te actualiseren en juist nu op te voeren, en tegelijk die tegenkrachten ruim baan gegeven. Daarna is met horten en stoten van *Dantons Dood* ware theaterkunst gemaakt.

Hein Janssen

Het is een vondst juist in een dorpshuis Georg Büchners ideeënstuk uit 1902 vorm te geven

Halina Reijn en Gijs Scholten van Aschat (Robespierre) in *Dantons Dood*.

Foto Jan Versweyveld